

KS. DARIUSZ KWIATKOWSKI*

POZNAŃ

CHRZEST SAKRAMENTEM NOWEGO ŻYCIA W ŚWIELE TEKSTÓW EUCHOLOGICZNYCH OBRZĘDÓW CHRZTU DZIECI

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2013.015>

WSTĘP

Sakrament chrztu wprowadza dziecko w nadprzyrodzone życie Boga. Dokonują się w nim nowe narodziny, poprzez które człowiek rodzi się na nowo i staje się dzieckiem Bożym. Prawdę o tej łasce chrzcielnej przekazują teksty objawione w Piśmie świętym oraz Tradycja Kościoła wypowiedziana przez Ojców Kościoła, pisarzy kościelnych oraz przez księgi liturgiczne i znajdujące się w nich rytury i modlitwy.

Celem artykułu jest wyjaśnienie, na czym polega nowa jakość życia, która staje się udziałem chrzczonego dziecka. Podstawowym źródłem będzie księga liturgiczna wydana po Soborze Watykańskim II zatytułowana: *Obrzędy chrztu dzieci*¹. Odwołując się do starożytnej zasady *lex credendi = lex orandi*, dokonamy analizy teologiczno-liturgicznej tekstów euchologicznych liturgii chrzcielnej.

---

* Ks. dr. hab. Dariusz Kwiatkowski jest kapłanem diecezji kaliskiej. Obecnie pracuje w WSD w Kaliszu i jest adiunktem Wydziału Teologicznego VAM w Poznaniu. Jest redaktorem naukowym „Kaliskich Studiów Teologicznych”.

¹ *Obrzędy Chrztu Dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. III, Katowice 2004 (= OCD).

1. LITURGIA SAKRAMENTU

Po egzorcyzmie i nałożeniu rąk rozpoczynają się istotne elementy liturgii chrzcielnej, które powinny być celebrowane przy chrzcielnicy. Przy chrzcielnicy odbywają się: poświęcenie wody, wyrzeczenie się zła i wyznanie wiary oraz chrzcielne obmycie wodą, której towarzyszy formuła trynitarna. W tej części artykułu zostaną także omówione formuły eucharystyczne znajdujące się w modlitwie powszechnej oraz formuła egzorcyzmu, choć te elementy w rytuale należą do obrzędów liturgii słowa Bożego.

1.1. MODLITWA POWSZECHNA

Ważnym elementem obrzędu chrztu jest modlitwa powszechna. Dialogiczny charakter liturgii oraz procesu zbawienia objawia się także w tej części rytu. Jako modlitwa słuchającego ludu jest ona odpowiedzią na głoszone wcześniej słowo Boże. Rubryki mówią, że należy wybrać jedną z podanych w rytuale formuł. Można również swobodnie wybierać elementy z różnych formuł modlitwy powszechnej. Celebrans może także dołączyć nowe wezwania, bardziej dostosowane do szczególnych potrzeb rodziny. Trzeba jednak pamiętać o zachowaniu jedności stylu w całej formie. Modlitwę powszechną zawsze musi kończyć wezwanie do świętych².

Niektóre z podanych przez rytuał formuł nawiązują do nowego życia, które jest tutaj ukazane w perspektywie eschatologicznej jako życie wieczne. Najbardziej jednoznacznie o darze życia mówi prośba: *Prośmy, aby usprawiedliwione przez łaskę Chrystusa Zbawiciela otrzymały dziedzictwo życia wiecznego*³. Przyjście na świat Jezusa Chrystusa ukazuje, jak wielka jest miłość Boga. W osobie Chrystusa przyszła do wierzących łaska i prawda (por. J 1,17). Łaska daje początek nowemu istnieniu (por. J 3,3), które realizuje się w Duchu Świętym, ożywiający synów Bożych (por. Rz 8,14–17). Zbawienie jest darem Bożym, a nie zapłatą suponującą zasługę człowieka (por. Rz 11,6)⁴.

² Por. OCD 47.

³ Tamże 50.

⁴ Por. J. Guillet, *Łaska, w: Słownik teologii biblijnej*, X. red. Leon-Dufour, Poznań 1990, s. 437–441 (dalej: STB).

Kolejna prośba brzmi: *Prosimy Cię abyś te dzieci mocą tajemnicy Twojej Śmierci i Zmartwychwstania odrodził przez chrzest święty i włączył do Kościoła*⁵. Chrzest udzielany jest w imię Chrystusa. Jednoczy On wierzącego z Jego śmiercią, złożeniem do grobu i zmartwychwstaniem. Chrzest jest sakramentem paschalnym, czyli przeprowadza chrzczona osobę ze śmierci do życia. Jest to dar nowego życia, które realizuje się we wspólnocie Kościoła⁶.

Następne wezwanie modlitwy powszechnej nawiązujące do daru życia brzmi: *Błagajmy Boga za te dzieci, aby odrodzone z wody i z Ducha Świętego, zawsze żyjąc w tym Duchu, były dla ludzi znakiem nowego życia*⁷. Odczucie obecności Ducha Świętego, choć występuje pod różnymi postaciami, jest w rzeczywistości zawsze to samo: na miejscu istnienia potępionego i już naznaczonego piętnem śmierci pojawia się życie. Stworzony na nowo mocą Słowa i Ducha Świętego człowiek staje się nowym bytem (por. Tł 3,5)⁸.

Ostatnia prośba mówi o życiu wiecznym: *Prosimy Cię, aby te dzieci odrodziły się z wody i z Ducha Świętego na życie wieczne*⁹. Chrystus przyszedł po to, aby przynieść ludziom wody ożywiającej, obiecane przez proroków. Te wody to Duch Święty – Moc ożywcza Boga Stwórcy (por. J 7,39). Zanurzenie się w wodach chrztu i wyjście z nich to współpogrzebanie i zmartwychwstanie z Chrystusem. Przez sprowadzenie na wierzących Ducha Bożego, chrzest staje się zasadą nowego życia na wieki¹⁰.

Modlitwa wspólna kończy się wezwaniem do świętych z prośbą o ich wstawiennictwo¹¹. Kościół wzywa wstawiennictwa świętych w ważnych momentach swego życia, wyznając w ten sposób łączność z tymi, którzy przez współpracę z łaską w pełni urzeczywistnili swoje chrześcijańskie powołanie i osiągnęli życie w pełni. Księga Apokalipsy ukazuje świętych jako świadków życia wiecznego, czyli nowego życia (Ap 7,9–17; 21,1–8). Mieszkańcy nieba głębiej są zjednoczeni z Chrystusem, jeszcze mocniej utwierdzają cały Kościół w świętości i nieustannie wstawiają się za wierzącymi u Ojca¹². Obcowanie ze świętymi łączy

⁵ OCD 47.

⁶ Por. F. Amiot, *Chrzest*, w: STB, s. 130–134.

⁷ OCD 47D.

⁸ Por. M. E. Boismard, *Ponowne narodziny*, w: STB, s. 713–714.

⁹ OCD 47E.

¹⁰ Por. M. E. Boismard, *Woda*, w: STB, s. 1058–1062.

¹¹ Por. OCD 48.

¹² Por. KK 49.

wiernych z Chrystusem, z którego, jako ze Źródła i Głowy, wypływa wszelka łaska i życie Ludu Bożego.

1.2. MODLITWA Z EGZORCYZMEM

Po wezwaniach do świętych odbywa się modlitwa z egzorcyzmem i włożenie ręki. Modlitwa z egzorcyzmem jest pokornym błaganiem Boga, aby uwolnił dzieci od grzechu pierwotnego i dał im udział w decydującym zwycięstwie Chrystusa nad duchem ciemności¹³. Dziecko pozostaje obciążone winą pierwszych rodziców. Podana formuła nie traktuje dziecka jako opętanego lecz jest prośbą o uwolnienie od grzechu pierwotnego i uczynienie go świątynią Ducha Świętego: *Wszchemogący wieczny Boże, Ty posłałeś na świat swojego Syna, aby oddalił od nas moc szatana, ducha nieprawości, a człowieka wyrwanego z ciemności przeniósł do przedziwnego Królestwa Twojej światłości; pokornie Cię błagamy, abys te dzieci uwolnił od grzechu pierwotnego i uczynił swoją świątynią i mieszkaniem Ducha Świętego. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen*¹⁴.

Misją Chrystusa jest przeniesienie człowieka do przedziwnego Królestwa światłości. Królestwo to jest darem Bożym oraz skarbem, dla którego wierzący mają poświęcić wszystko (por. Mt 13,44 nn). Ta wyjątkowa rzeczywistość staje się udziałem tych, którzy narodzili się na nowo, gdyż bez tego odrodzenia niemożliwe jest *ogłądanie Królestwa Bożego* (J 3,3)¹⁵. Światłość oznacza Królestwo Boga i Chrystusa jako królestwo dobra i sprawiedliwości, podczas gdy ciemność jest synonimem królestwa szatana, czyli zła i nieprawości (por. 2 Kor 6,14 n). Na mocy samego urodzenia wszyscy ludzie należą do królestwa ciemności. Bóg wzywa z ciemności do prawdziwego światła (por. 1 P 2,9). Wyrwawszy wierzących z mocy ciemności, przenosi ich do Królestwa swojego Syna, aby mogli dzielić los świętych w światłości (por. Kol 1,12). Jest to łaska Boga ofiarowana człowiekowi w momencie chrztu¹⁶. Modlitwę kończy prośba, aby Bóg uczynił dzieci swoją świątynią i mieszkaniem Ducha Świętego. Każdy chrześcijanin, jako członek ciała Chrystusa, przez chrzest staje się świątynią Bożą (por. 1 Kor 6,15), a jego ciało jest przybytkiem

¹³ Por. S. Czerwik, *Wprowadzenie do odnowionego obrzędu chrztu dzieci*, s. 95.

¹⁴ OCD 49.

¹⁵ Por. R. Deville, P. Grelot, *Królestwo*, w: STB, s. 407–408.

¹⁶ Por. A. Feuillet, P. Grelot, *Światło i ciemności*, w: STB, s. 958–963.

Ducha Świętego (por. 1 Kor 6,19). Obydwa stwierdzenia są ze sobą ściśle powiązane. Ciało Jezusa zmartwychwstałego, zamieszkałe w pełni przez bóstwo, jest prawdziwą świątynią Boga i dlatego chrześcijanie, będący członkami tego ciała są razem z Nim duchową świątynią¹⁷.

Po modlitwie egzorcyzmu celebrans wypowiada krótką modlitwę: *Niech was broni moc Chrystusa Zbawiciela, który żyje i króluje na wieki wieków*¹⁸. Wszyscy zebrani odpowiadają: *Amen*. Jezus Chrystus, który umarł i zmartwychwstał, jest Panem życia. Z miłości do Ojca i do ludzi oddał swoje życie. Przez swoje zmartwychwstanie stał się duchem ożywiającym po to, aby udzielać tego życia wszystkim, którzy w Niego wierzą¹⁹.

Po modlitwie celebrans w milczeniu kładzie rękę na każdym dziecku. Gest ten oznacza przyjęcie dziecka pod opiekę Kościoła, w którym moc Zbawiciela będzie je umacniać oraz Jego wpływ na wspomnianą wyżej istotę²⁰.

1.3. FORMUŁY POŚWIĘCENIA WODY

Najpierw szafarz sakramentu przypomina wiernym postanowienie Boga, który chciał duszę i ciało człowieka uświęcić przez wodę. Czyni to w następujący sposób: *Módlmy się, aby Bóg wszechmogący obdarzył te dzieci nowym życiem z wody i z Ducha Świętego*²¹.

Właściwą drogą prowadzącą ku nowemu życiu łaski jest sakramentalne działanie poświęconej wody chrzcielnej. Celem duchowego odrodzenia się w chrzcie świętym jest wejście do Królestwa Bożego. Jedynym czynnikiem prowadzącym do Królestwa jest Duch Święty. Obok życiodajnej funkcji, którą daje wodzie, jest On istotnym elementem wzbudzającym i pomnażającym nadprzyrodzoną wiarę w Chrystusa i w Jego dzieło. Wiara z kolei jest podstawą sakramentalnego udzielania łaski i otrzymywania życia jako dalszych etapów w procesie uświęcania człowieka²².

¹⁷ Por. F. Amiot, *Świątynia*, w: STB, s. 963–968.

¹⁸ OCD 51.

¹⁹ Por. A. A. Viard, J. Guillet, *Życie*, w: STB, s. 1156–1161.

²⁰ Por. OCD 51.

²¹ Tamże 53.

²² Por. L. Stachowiak, *Ewangelia wg św. Jana*, t. IV, Poznań–Warszawa 1975, s. 160–161.

Po tym krótkim wprowadzeniu celebrans dokonuje poświęcenia wody chrzcielnej. Wody poświęconej uroczyście w czasie obrzędu Wigilii Paschalnej używa się tylko w okresie wielkanocnym. Poza tym święci się wodę podczas każdego obrzędu chrztu. Modlitwy i znaki liturgiczne przedstawiają uświęcającą siłę tej wody i dostojność łaski chrztu. Rytuał podaje trzy formuły poświęcenia wody. Pierwsza, identyczna z modlitwą stosowaną w Wigilię Paschalną, jest przeznaczona do użytku poza okresem wielkanocnym. Natomiast dwie pozostałe mogą być stosowane we wszystkich okresach liturgicznych.

Formuły poświęcenia wody wskazują chrzest, jako sakrament, przez który człowiek zostaje obmyty z wszelkich brudów grzechu i odradza się z wody i z Ducha Świętego do nowego życia dziecka Bożego. Pierwsza formuła wyraża prośbę o moc Ducha Świętego dającą nowe życie. W epiklezie modlitwy jest prośba: *Prosimy Cię Panie, niech przez Syna Twojego zstąpi na tę wodę moc Ducha Świętego, aby wszyscy przez chrzest pogrzebani razem z Chrystusem w śmierci, z Nim też powstali do nowego życia*²³. Dar nowego życia jest ściśle związany ze zbawczym czynem Jezusa Chrystusa. Przez zjednoczenie się z Chrystusem ochrzczony otrzymuje dar nowego życia.

Temat nowego życia pojawia się także w drugiej formule poświęcenia wody. W czwartym wezwaniu znajduje się prośba o pomoc Boga, który ma moc odradzania ludzi do nowego życia, jako swoje dzieci: *Przybądź nam z pomocą, Boże, nasz Ojciec i uświęć tę wodę, aby dzieci nią ochrzczone zostały obmyte z grzechu i narodziły się do nowego życia, jako Twoje dzieci*²⁴. Modlitwa podkreśla inicjatywę Boga w rodzeniu się do nowego życia. Jego ojcowska miłość sprawia, że przez chrzest człowiek rodzi się do nowego życia.

W trzeciej formule poświęcenia wody celebrans oddaje chwałę Bogu, który jest dawcą nowego życia: *Ojciec nieskończenie dobry, Ty sprawiłeś, że z tego źródła chrztu świętego wytrysnęło dla nas nowe życie dzieci Bożych, Tobie chwała na wieki*²⁵. Nowość życia wyraża się w akcie naszego usynowienia przez Boga. Przez ten sakrament ochrzczeni stają się dziećmi Bożymi.

We wszystkich formułach poświęcenia wody podkreśla się temat nowego życia, którego bramą jest chrzest. W chrzcie następuje nowe

²³ OCD 54A.

²⁴ Tamże 54B.

²⁵ Tamże 54C.

narodzenie, przez które ludzie stają się uczestnikami Bożej natury i Jego przybranymi dziećmi. To narodzenie różni się od narodzin biologicznych, gdyż tutaj dokonują się narodziny do życia w jedności z Trójcą Świętą²⁶.

1.4. WYRZECZENIE SIĘ ZŁA I WYZNANIE WIARY

Bezpośrednim przygotowaniem się do chrztu jest wyrzeczenie się zła oraz wyznanie wiary przez rodziców i chrzestnych. Celebrans zwraca się najpierw do rodziców oraz chrzestnych i przypomina im, że na nich spoczywa obowiązek wychowania dzieci w wierze Kościoła i troska o ochronę życia Bożego przed skażeniem grzechem oraz o jego rozwój²⁷. Potrójne wyrzeczenie się zła – grzechu, oraz okazji do zła i szatana – opiera się na antytezie wolności i niewoli. Chrzest obdarza życiem w wolności dzieci Bożych. Jednak należy podkreślić, że ta wolność w obecnym życiu nie jest jeszcze dobrem trwałym, którego nie można utracić. Chrześcijaninowi nie wolno zapominać, że nie tylko został wyrwany z niewoli grzechu i szatana, ale został wezwany do nowego życia. Teraz ma służyć Bogu, który obdarza go prawdziwą wolnością. Wyrzeczenie się zła można porównać do odrzucenia śmierci i pokonania jej. Szatan jest twórcą grzechu, który zabija nowe życie. Wyrzekając się szatana i grzechu, człowiek wybiera dar nowego życia. Ten wybór będzie się dokonywał przez całe życie ochrzczonego człowieka²⁸.

Bezpośrednio po wyrzeczeniu się zła następuje wyznanie wiary²⁹. Wyznanie wiary prowadzi do zbawienia (por. Rz 10,19). W sakramencie wiara otrzymuje swą definitywną formę. Bóg zbawia w społeczności i przez społeczność, dlatego ten element musi być podkreślony przez publiczne wyznanie. Potrójne pytania o wiarę i jej wyznanie stają się wyjściem ku życiu i usprawiedliwieniu, jakim obdarza Bóg. Wiara jest wyborem Boga, a wybór Boga oznacza przyjęcie daru nowego życia. Ten dar dzięki wierze będzie się rozwijał w ochrzczonego człowieka przez

---

²⁶ Por. R. Rak, *Chrzest – nowością życia*, w: *Chrzest – nowość życia*, red. A. J. Nowak, W. Słomka, s. 67–78.

²⁷ Por. OCD 56.

²⁸ Por. P. Tena, D. Borobio, *I sacramenti dell'iniziazione cristiana: battesimo e cresima*, w: *La celebrazione nella Chiesa. I sacramenti*, D. Borobio (red.), t. II, Torino 1994, s. 160.

²⁹ Por. OCD 58

całe jego życie. Tylko w wierze można odkryć i przyjąć dar dziecięstwa Bożego oraz powołanie do życia wiecznego³⁰.

1.5. CHRZCIELNE OBMYCIE

Sakramentu chrztu udziela się przez trzykrotne polanie głowy dziecka wodą. Może także odbyć się przez zanurzenie i wymówienie trynitarniej formuły: *N Ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego*³¹. Są to czynności najważniejsze i konieczne do ważności sakramentu chrztu.

Symbolika wody wylanej na głowę dziecka jest podwójna. Z jednej strony jest ona symbolem śmierci oraz potęg walczących z życiem: potop (por. Rdz 6,17), Morze Czerwone (por. Wj 15,10), lewiatan (por. Ps 103,24). Z drugiej zaś strony to symbol ocalenia i życia, gdyż do niego prowadzi. Przez wodę chrzcielną Chrystus udostępnia swoje życie światu i czyni je drogą ponownego narodzenia, czyli zmartwychwstania każdego chrześcijanina. Sakramentalna czynność polania wodą bądź zanurzenia w niej w symboliczny sposób pokazuje śmierć starego człowieka (dla grzechu) i narodziny nowego człowieka (do życia dziecka Bożego i życia wiecznego)³².

Celem nadania obrzędowi chrztu charakteru wspólnotowego i stworzenia wokół niego atmosfery modlitwy rytuał zaleca, aby całe zgromadzenie wykonywało po chrzcie akklamację: *Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu. Jak była na początku teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen*³³. Ta formuła doksológii, uwielbienia Trójcy Świętej, nabiera w tym momencie szczególnej wymowy. Kościół zgromadzony na sprawowaniu chrztu wielbi trzy Osoby Boskie, wzywane w samym akcie chrztu. Sakrament jest realizacją chwały Trójcy Świętej, bo jest wprowadzeniem człowieka w tajemnicę życia Bożego, we wspólnotę z Ojcem przez Syna w Duchu Świętym. Odpowiedzią na ten dar chwały obiektywnej, na udzielenie człowiekowi w chrzcie Bożej doskonałości, ma być w konsekwencji całe życie ochrzczonego, odzwierciedlające dar życia Bożego³⁴.

³⁰ Por. B. Mokrzycki, *Nowe narodzenie*, s. 158–163.

³¹ OCD 60.

³² Por. M. Horn, *Woda*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1994, s. 1404–1405.

³³ OCD 60.

³⁴ Por. S. Czerwik, *Wprowadzenie do odnowionego obrzędu chrztu dzieci*, s. 105.

2. OBRZĘDY WYJAŚNIAJĄCE

Bezpośrednio po aklamacji *Chwała Ojcu...* odbywają się tak zwane obrzędy wyjaśniające, które poprzez czynności liturgiczne ukazują to, co dokonało się w chrzcielnym obmyciu. Do tych obrzędów zalicza się: namaszczenie głowy dziecka olejem krzyżma, założenie białej szaty i wręczenie zapalanej świecy.

2.1. NAMASZCZENIE KRZYŻMEM ŚWIĘTYM

W serii trzech obrzędów wyjaśniających, pierwsze miejsce zajmuje namaszczenie Krzyżmem Świętym. Celebrans, namaszczając szczyt głowy dziecka, wypowiada formułę: *Bóg wszechmogący, Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który was uwolnił od grzechu i odrodził z wody i Ducha Świętego, On sam namaszcza was Krzyżmem zbawienia, abyście włączone w lud Boży, wytrzymały w jedności z Chrystusem Kapłanem, Prorokiem i Królem na życie wieczne*³⁵.

Chrzest jest sakramentem, przez który ochrzczeni zostają włączeni do wspólnoty Kościoła. Ten sakrament sprawia, że stają się królewskim kapłaństwem i świętym narodem (por. 1 P 2,9). To właśnie kapłaństwo uzdalnia chrześcijanina do składania duchowych ofiar w łączności z ofiarą Chrystusa. Ochrzczone dziecko zostaje włączone w potrójną misję Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla. Uczestnictwo w tej misji nadaje nową jakość przyszłego życia dziecku, które przyjęło chrzest. Chrystus zaprasza każdego ochrzczonego do współpracy w dziele przemiany i zbawienia świata. Codzienne życie chrześcijanina ma przyczyniać się do wzrostu Królestwa niebieskiego na ziemi³⁶.

Aby właściwie zrozumieć gest namaszczenia olejem krzyżma, trzeba sięgnąć do zwyczaju religijnego Starego Testamentu, gdzie namaszczano olejem najwyższego kapłana oraz królów na znak powołania przez Boga do spełniania szczególnej funkcji w narodzie wybranym. Namaszczenie było znakiem szczególnego wybrania i upodobania przez Boga oraz wyznaczało człowiekowi ściśle określone zadania. Namaszczany człowiek uważany był za Bożego wybrańca, który przeznaczony był do wykonania pewnych zadań mieszczących się w Bożym planie

³⁵ OCD 62.

³⁶ Por. R. Rak, *Chrzest – nowością życia*, s. 67–78.

zbawienia. Do wykonania tych zadań Bóg dawał wybrańcowi swoją moc, swojego Ducha. W sposób szczególny został wybrany i namaszczony przez Boga Jego Syn Jezus Chrystus. Był On oczekiwanym Mesjaszem. Hebrajskie słowo „Mesjasz”, przetłumaczone na język grecki jako „Chry-stus” tłumaczy się jako „namaszczony”. W Jezusie Chrystusie – Mesjaszu, napelnionym pełnią darów Ducha Świętego, zrealizowały się wszystkie zbawcze plany Boga³⁷.

2.2. WŁOŻENIE BIAŁEJ SZATY

Kolejnym obrzędem wyjaśniającym jest włożenie białej szaty. Wykonując tę czynność, szafarz sakramentu, mówi: *Stałyście się nowym stworzeniem i przyoblekłyście się w Chrystusa, dlatego otrzymujecie białą szatę. Niech wasi bliscy słowem i przykładem pomagają wam zachować godność dzieci Bożych nieskalaną aż po życie wieczne*³⁸.

Obrzęd nałożenia białej szaty na ochrzczone dziecko posiada podwójną symbolikę. Najpierw trzeba zwrócić uwagę na sam fakt założenia szaty. W symbolice biblijnej szata oznacza błogosławieństwo (Rdz 28,20; Pnp 10,18). Obok pożywienia i dachu nad głową ubranie jest nieodzownym warunkiem ludzkiego życia (Syr 29,21). W stworzonym i uporządkowanym przez Boga świecie, szata jawi się jako znak osoby ludzkiej w jej tożsamości i odrębności. Posiadanie ubrania jest także znakiem harmonijnego i bezpiecznego życia. Odzienie to również oznaka duchowego stanu człowieka. Na skutek nieposłuszeństwa w raju człowiek utracił pierwotną szczęśliwość i odkrył, że jest nagi i bezbronny. Nagość symbolizuje stan człowieka grzesznego, który potrzebuje odkupienia i zbawienia. Nagość stała się znakiem przekleństwa. Upadły człowiek potrzebował „nowej szaty”, aby wrócić do życia w jedności i harmonii z Bogiem. Tą szatą stał się Jezus Chrystus. On odkupił ludzkość ze wszystkich grzechów. Dzięki Chrystusowi ludzkość pozbyła się swojej „nagości”, jako symbolu przekleństwa³⁹.

³⁷ Por. A. Nocent, *I tre sacramenti dell'iniziazione cristiana*, w: *Anamnesis. La liturgia, I sacramenti: teologia e storia della celebrazione*, A. J. Chupungco (red.), 3/1, Genova 1986, s. 85.

³⁸ OCD 64.

³⁹ Por. D. Kwiatkowski, *Symbolika białej szaty*, „Opiekun” 186 (2005), 10.

Założenie szaty chrzcielnej jest symbolem „przyobleczenia się” w Jezusa Chrystusa, czyli całkowitego zjednoczenia się z Nim. Dar chrzcielny zanurzenia w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa, pociąga za sobą konieczność zmiany stylu życia, czyli konieczność założenia nowej szaty. Św. Paweł Apostoł tę wewnętrzną przemianę nazywa „przyobleczeniem nowego człowieka” (Gal 3,26–28). Założona szata przypomina o konieczności radykalnej przemiany życia. Szata oznacza dar nowego życia w nieśmiertelności i niezniszczalności. Jest to dar, który w wieczności dojdzie do pełni. Nie chodzi o zwykły znak czystości. Jest to znak nowej godności i nowego stworzenia. Biel jest kolorem Chrystusa zmartwychwstałego, jest także kolorem szaty godowej. Obrzęd nałożenia szaty odnosi się do ostatecznego przeznaczenia chrześcijanina⁴⁰.

Kolor biały jest w języku biblijnym kolorem światła, życia, świątecznej radości, niewinności, czystości (por. Kpł 13,13; Ap 7,13). Posiada on często znaczenie eschatologiczne, np.: ukazanie istot niebieskich w blasku światła oraz białości ich szat. W taki sposób ukazany jest również Chrystus oraz święci (por. Ap 7,9). Biała szata jest pięknym symbolem niewinności dziecięctwa Bożego. Nałożenie białej szaty – oznacza, że ochrzczony staje się nowym człowiekiem: *Wy wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa* (por. Kol 3,9–10). Według świętego Pawła Apostoła chrzest jest źródłem nowego narodzenia i podobieństwa do Chrystusa oraz wyzwala ze starego człowieka, który przychodzi na świat i jest w niewoli grzechu. Sakrament chrztu sprawia, że człowiek staje się nowym stworzeniem na obraz Boży (por. 2 Kor 4,16)⁴¹.

2.3. WRĘCZENIE ZAPALONEJ ŚWIECY

Trzecim symbolem wyjaśniającym, jest zapalenie świecy od płonącego paschału. Celebrans bierze świecę paschalną i mówi: *Przyjmijcie światło Chrystusa*⁴². Wezwanie to kojarzy się spontanicznie z aklamacją z Wigilii Paschalnej: *Światło Chrystusa – Bogu niech będą dzięki!*⁴³. Człowiek uczestniczy w misterium paschalnym Jezusa Chrystusa od chwili chrzcielny zanurzenia.

⁴⁰ Por. J. Dąbrowski, *Nowość życia w liturgii chrztu świętego*, s. 57–65.

⁴¹ Por. J. Daniélou, *Symbolika obrzędów chrzcielnych*, Kraków 2000, s. 58–60.

⁴² OCD 65.

⁴³ *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 154.

Następnie celebrans wyjaśnia sens tego obrzędu w słowach: *Podtrzymywanie tego światła powierza się wam, rodzice i chrzestni, aby wasze dzieci, oświecone przez Chrystusa postępowały zawsze jak dzieci światłości, a trwając w wierze, mogły wyjść na spotkanie przychodzącego Pana razem z wszystkimi Świętymi w niebie*⁴⁴. Życie ochrzczonych ma być trwaniem w wierze i pełnym gotowości pochodem na spotkanie przychodzącego Pana. Liturgia chrztu czerpie w tym miejscu natchnienie z przypowieści o dziesięciu pannach (por. Mt 25,1–13), a zwłaszcza ze słów: *O północy rozległo się wołanie: Pan Młody idzie, wyjdźcie mu na spotkanie* (Mt 25,6). Chrystus, Pan Młody, Oblubieniec, ciągle nadchodzi, a życie chrześcijanina jest nieustanną wędrówką w Jego kierunku, aż nadejdzie decydujące spotkanie, na które trzeba być gotowym na wzór panien roztropnych. Życie każdego z ochrzczonych jest adwentem – oczekiwaniem na przyjście Pana⁴⁵.

Symbolika światła jest bardzo ważna i czytelna podczas liturgii chrzcielnej. Chcąc ją dobrze zrozumieć trzeba odwołać się do Pisma świętego, które bardzo często do niej się odwołuje. W opisie stworzenia świata pierwszym dziełem Boga było oddzielenie światła od ciemności (Rdz 1,3–5). Od tego momentu historia świata i człowieka przyjmuje postać konfliktu i zmagania się światła z ciemnością. Światło na stałe zostało powiązane z tym, co pochodzi od Boga. Ono objawia coś z tajemnicy Boga i dlatego wszędzie tam, gdzie On się objawia obecne jest również światło. W symbolu światła Pismo święte wyraża mądrość Boga oraz szczęście człowieka (Hi 18,5; Prz 13,9; Ps 27,1; 43,3). Pełne światła są także obietnice Boga dotyczące przyjścia Mesjasza i powszechnego zbawienia. Księgi Nowego Testamentu przedstawiają Chrystusa jako Światłość świata (J 1,9; 8,12. On otwiera niewidomym oczy i głosi dobrą nowinę o królestwie Bożym. Jego słowo staje światłem dla każdego człowieka, który uwierzy i przyjmie Ewangelię. Wiara w Chrystusa sprawia, że człowiek przechodzi z ciemności życia w grzechu do prawdziwego światła⁴⁶.

Chrześcijanie od najdawniejszych czasów posługują się symboliką światła w odniesieniu do sakramentu chrztu świętego. Starożytność chrześcijańska bardzo często nazywała chrzest „oświeceniem”, a nowo ochrzczonych „oświeconymi”. Zmartwychwstały Chrystus obdarza ochrzczonego człowieka nowym wzrokiem wiary i oświeca go światłem Ewangelii. Człowiek wierzący i ochrzczony doświadcza światła Chrystusa

⁴⁴ OCD 65.

⁴⁵ Por. S. Czerwik, *Wprowadzenie do odnowionego obrzędu chrztu dzieci*, s. 111.

⁴⁶ Por. D. Forstner, *Świat symboliki chrześcijańskiej*, s. 92–93.

i dzięki temu poznaje prawdziwego Boga. Chrzcielne oświecenie domaga się radykalnej zmiany sposobu życia. Ten, który przyjmuje chrzest staje się dzieckiem światłości. Dla człowieka ochrzczonego sposobem życia jest szukanie i wypełnianie woli Boga. Życie według Ewangelii staje się stylem jego życia. Wyraża się to przede wszystkim w realizacji przykazania miłości Boga i bliźniego. Człowiek ochrzczone, napełniony światłem Chrystusa, potrafi żyć nadzieją życia wiecznego. Zdaje sobie sprawę, że jego ziemskie pielgrzymowanie kiedyś się skończy i za wierność Ewangelii i Chrystusowi otrzyma dar życia wiecznego. Ostatecznym celem ludzkiego życia jest oglądanie Boga twarzą w twarz w wieczności⁴⁷.

Świeca chrzcielna zapalana jest od paschału, który symbolizuje obecność Chrystusa zmartwychwstałego. Oznacza to, że od momentu chrztu całe życie chrześcijanina ma być zespolone z Jezusem Chrystusem. Jedność z Chrystusem wyraża się w słuchaniu Jego słowa, karmieniu się Eucharystią oraz w przyjęciu Jego Ducha i kierowaniu się Jego natchnieniami w codziennym życiu. Ochrzczone powinien być świadkiem obecności Chrystusa w świecie. Można powiedzieć, że jest on światłem dla tego świata. Życie chrześcijanina ma się charakteryzować wiarą, nadzieją i miłością. Dzięki takim postawom człowiek ochrzczone staje się nośnikiem światła Chrystusa dla całego świata. Jest świadkiem nowego życia, które stało się jego udziałem w sakramencie chrztu⁴⁸.

3. OBRZĘDY ZAKOŃCZENIA LITURGII CHRZCIELNEJ

Jeżeli chrzest jest udzielany poza prezbiterium to po wręczeniu zapalanej świecy odbywa się procesja do ołtarza. Rytuał zaleca, aby w tym czasie wykonywać pieśni o chrzcie świętym⁴⁹. Obrzędy zakończenia nabierają szczególnego znaczenia, jeżeli liturgia chrzcielna odbywała się przy chrzcielnicy. Po wręczeniu zapalanej świecy rodzicom dziecka powinna odbyć się uroczysta i radosna procesja do ołtarza, przy którym codziennie sprawowana jest Eucharystia. W procesji rodzice niosą swoje ochrzczone dzieci oraz zapalone świece. Podczas procesji należy śpiewać odpowiednią pieśń o chrzcie świętym. Księga proponuje krótki śpiew tekstu św. Pawła wziętego z Listu do Galatów: *Wy wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa* (3,27). Śpiew

⁴⁷ Por. D. Kwiatkowski, *Przyjmijcie światło Chrystusa*, „Opiekun” 187 (2005), 10.

⁴⁸ Por. B. Mokrzycki, *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, s. 241–245.

⁴⁹ Por. OCD 67.

zakończony jest podwójnym wielkanocnym Alleluja. Procesja do ołtarza przypomina, że inicjacja chrześcijańska jest drogą, która rozpoczęła się na chrzcie świętym. Ta droga będzie domagała się kontynuacji i ciągłego postępu. Następnymi wyraźnymi etapami chrześcijańskiego wtajemniczenia będzie bierzmowanie i Eucharystia. Obrzędy końcowe liturgii chrzcielnej przypominają rodzicom i całej wspólnocie parafialnej o nierozzerwalnym związku trzech sakramentów: chrztu, bierzmowania i Eucharystii⁵⁰.

Zakończenie obrzędu chrztu przy ołtarzu i wspólne wypowiedzenie Modlitwy Pańskiej jest zapowiedzią pierwszego pełnego udziału ochrzczonych w Eucharystii. Wtajemniczenie jest dziełem całego życia, aż do chwili ostatecznego spotkania z Panem. Modlitwa Pańska nabiera w tym momencie wyjątkowego eucharystycznego: jest dziękczynieniem wyrażonym Bogu przez zgromadzenie ochrzczonych za dar przybranego dziecięstwa udzielonego *nowo narodzonym*⁵¹.

Ostatnim elementem obrzędowym liturgii chrzcielnej jest uroczyste i rozbudowane błogosławieństwo skierowane do rodziców i wszystkich uczestniczących w liturgii sakramentu chrztu świętego. Błogosławieństwo obejmuje w sposób szczególny matki, trzymające na rękach nowo ochrzczone dzieci, ojców i wszystkich zebranych. Formuły błogosławieństwa są pełne radości i dziękczynienia. Rozbudowane teksty poszczególnych błogosławieństw mówią także o konieczności świadectwa chrześcijańskiego życia ze strony rodziców ochrzczonego dziecka, ale także od całej wspólnoty miejscowego Kościoła. Jest także mowa o darze życia wiecznego, które zostało zapoczątkowane w ochrzczonego dziecku: *Pan Bóg wszechmogący, który przez swojego narodzonego z Maryi Dziewicy niesie chrześcijańskim matkom radość z tego, że ich dzieciom zajaśniała nadzieja życia wiecznego, niechaj błogosławi matce tego dziecka i tak, jak teraz dziękuje ona Bogu za otrzymane potomstwo, niech zawsze trwa w dziękczynieniu razem ze swoim dzieckiem w Chrystusie Jezusie, Panu naszym*⁵².

Nadzieja życia wiecznego niesie radość matkom, do których kierowane jest błogosławieństwo. Ochrzczony jest już zmartwychwstałym w Duchu, którego otrzymał jako zadatek (por. 2 Kor 1,22; Rz 6,1–7) i jako pierwociny tego świata, który ma dopiero przyjść⁵³. W formule błogosławieństwa wyrażona jest prośba, aby matka zawsze trwała w dziękczynie-

⁵⁰ Por. B. Mokrzycki, *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, 217.

⁵¹ Por. OCD 68.

⁵² OCD 51A.

⁵³ Por. J. Duplacy, *Nadzieja*, w: STB, s. 509–514.

niu. Według św. Pawła życie chrześcijanina to ustawiczne łączenie prośby i dziękczynienia (por. 1 Tes 3,9). W Jerozolimie niebieskiej, kiedy dzieło mesjańskie zostanie już doprowadzone do końca, dziękczynienie stanie się czystym uwielbieniem, pełną chwałą kontemplacją Boga, dawcy życia⁵⁴.

Na zakończenie liturgii chrzcielnej, o ile to jest możliwe, wszyscy razem mogą wykonać odpowiedni śpiew. Księga liturgiczna zachęca, aby była to pieśń Maryi, czyli *Magnificat*. Jest to bardzo odpowiedni śpiew na zakończenie liturgii chrzcielnej, ponieważ stanowi uwielbienie Boga za wielkie rzeczy, których dokonuje dla człowieka, a szczególnie dla jego zbawienia. Następnie tam, gdzie zachowano taki zwyczaj, rodzice zanoszą ochrzczone dziecko przed obraz Najświętszej Maryi Panny. Trzeba pamiętać, że Maryja jest Matką Kościoła i właśnie dlatego do niej znosi się nowo ochrzczone dziecko. Jej zostaje ono przedstawione i powierzone. Sakrament chrztu włącza dziecko do wielkiej rodziny Kościoła i dlatego można powiedzieć, że Maryja staje się również jego Matką⁵⁵.

ZAKOŃCZENIE

Obrzędy chrztu dzieci są pierwszą w historii Kościoła księgą, która zawiera obrzędy chrzcielne przystosowane do rzeczywistej sytuacji dziecka. Dziecko jest chrzczone w wierze Kościoła, która w sposób szczególny jest wyznawana przez rodziców i chrzestnych dziecka. Dynamika celebracyjna obrzędów chrzcielnych od początku do końca akcentuje najważniejszy dar, który dziecko otrzymuje, przyjmując chrzest. Tym darem jest nowe życie. W sakramencie chrztu dokonują się nowe narodziny dziecka. Są to narodziny z wody i Ducha, o których mówił Jezus do Nikodema (por. J 3,5).

We wszystkich częściach liturgii chrzcielnej teksty eucharystyczne mówią o darze nowego życia. Źródłem tego życia jest zanurzenie chrzczonego dziecka w śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa. Dzięki temu ochrzczone staje się przybranym dzieckiem Boga, umiera dla grzechu i rodzi się do nowego życia, które jest uczestnictwem w zmartwychwstaniu Chrystusa. Pełnia nowości życia zrealizuje się w życiu wiecznym. Chrzest daje załazek i jest początkiem życia wiecznego.

Z punktu widzenia pastoralnego rodzi się ważny postulat, aby przez odpowiednią formację dziecko odkrywało w sobie otrzymany

⁵⁴ Por. A. Ridouard, J. Guillet, *Dziękczynienie*, w: STB, s. 256–259.

⁵⁵ Por. D. Kwiatkowski, *Chrzest początkiem chrześcijańskiej drogi*, „Opiekun” 188 (2005), 10.

dar nowego życia. Ten dar sprawia, że chrzest jest wydarzeniem, które powinno być obecne przez całe życie chrześcijanina. Katecheza powinna uświadamiać dziecku obecność daru nowego życia, które winno być nieustannie pogłębiane. Istnieje potrzeba nieustannego odkrywania własnej tożsamości chrzcielnej.

Streszczenie. Chrzest sakramentem nowego życia w świetle tekstów eucharystycznych *Obrzędu chrztu dzieci*. Niniejszy artykuł traktuje o nowej jakości życia, w którym uczestniczy ochrzczone dziecko. Tekstem źródłowym tego studium jest księga opublikowana po Soborze Watykańskim II, zatytułowana *Obrzęd chrztu dzieci*. Jest ona pierwszą księgą liturgiczną w historii Kościoła, która zawiera rytuał chrztu zaadoptowany do realnej sytuacji dziecka. Dziecko jest chrzczone w wierze Kościoła, która jest wyrażana w szczególności przez jego rodziców i rodziców chrzestnych. Od samego początku aż po koniec, dynamika celebracji rytuału chrztu uwypatnia aspekt daru, który otrzymuje ochrzczone dziecko, daru nowego życia. Sakrament chrztu świętego stanowi nowe życie dziecka, narodziny z wody i z Ducha, o których Pan mówił Nikodemowi (por. J 3,5).

W każdej części liturgii chrztu teksty eucharystyczne odnoszą się do daru nowego życia. Źródło owego życia jest zasadzone w zanurzeniu ochrzczonego dziecka w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Pełnia nowego życia jest osiągnięta w życiu wiecznym. Chrzest jest nasieniem i początkiem życia wiecznego człowieka.

Słowa kluczowe: Chrystus; chrzest dziecka; sakrament; Sobór Watykański II; życie wieczne; teksty eucharystyczne.

Abstract. Baptism as the sacrament of new life in the light of the eucharistical texts of the *Rite of Baptism for Children*. The article deals with the new quality of life a baptised child participates in. The source for this research is a book published after the Second Vatican Council entitled: the Rite of Baptism for Children, that is the first liturgical book in the history of the Church, which contains the rite of baptism adapted to real condition of a child. The child is baptised in the faith of the Church, which is expressed by his/her parents and godparents in particular. From the beginning to its end the dynamic of the celebration of the rite of baptism emphasizes the aspect of a gift that the baptised child receives, i.e. the new life. The sacrament of baptism constitutes a new birth of child, a birth of water and Spirit, of which the Lord said to Nicodemus (cf. J 3,5).

In each part of the liturgy of baptism the eucharistical texts refer to the gift of the new life. The source of the new life is constituted on the immersion of baptised child in Christ's death and resurrection. The fullness of the new life is reached in the life to come. The baptism is a seed and a beginning of man's life everlasting.

Keywords: Christ; baptism for child; sacrament; Second Vatican Council; eternal life; eucharistical texts.